

İlk Yayın: 6 Şubat 2024
Sürüm: 1.0
Son Güncelleme: 6 Şubat 2024
Onaylayan Organ: Genel Kurul
Gözden Geçirme: Her yıl Kasım

Afet ve Çevre Politikası

1. Politika Beyanı

Özürlüler Vakfı; afetlerin, iklim değişikliğinin ve çevresel risklerin herkesi aynı biçimde etkilemediğini; erişilebilir olmayan çevre, bilgi, ulaşım, barınma, sağlık ve destek hizmetlerinin engelli bireyler, yaşlılar, kronik hastalığı bulunan kişiler ve destek gereksinimi olan bireyler açısından riskleri ağırlaştırdığını kabul eder.

Vakıf, afet ve çevre çalışmalarını yardım odaklı değil, insan haklarına dayalı bir yaklaşımla ele alır. İnsan onuru, eşitlik, erişilebilirlik, ayrımcılığın önlenmesi, bağımsızlık, kişisel tercih ve karar süreçlerine anlamlı ve etkin katılım bu yaklaşımın temelini oluşturur.

Engelli bireyler yalnızca afetlerden korunması gereken kişiler değildir. Bilgi, deneyim ve kararlarıyla afet risklerinin belirlenmesine, hazırlık çalışmalarına, erişilebilir çözümlerin geliştirilmesine, uygulamaya, izlemeye ve değerlendirmeye katkı sunan eşit paydaşlardır.

Vakıf, kendi faaliyetlerinin çevresel etkilerini azaltmayı, doğal kaynakları sorumlu kullanmayı ve iklim değişikliğinin engelli bireyler üzerindeki farklı etkilerinin görünür hâle gelmesine katkı sunmayı kurumsal sorumluluğunun bir parçası kabul eder.

2. Amaç

Bu Politika'nın amacı; Özürlüler Vakfı'nın faaliyetlerinde afet risklerinin azaltılması, erişilebilir hazırlık, çevresel sorumluluk, iklim değişikliğine uyum ve engelli bireylerin afet ve çevreyle ilgili karar süreçlerine anlamlı katılımına ilişkin temel esasları belirlemektir.

afet ve çevresel risklerin farklı engellilik durumları ve destek gereksinimleri üzerindeki etkilerinin dikkate alınmasını, afet risklerinin mümkün olduğunca olay meydana gelmeden önce belirlenmesini ve azaltılmasını, erken uyarı, bilgilendirme, tahliye ve yönlendirme süreçlerinin erişilebilir olmasını, engelli bireylerin afet hazırlığı ve risk azaltma çalışmalarına doğrudan katılımını, afet sırasında temel hizmetlere eşit erişimin desteklenmesini, afet sonrasında sağlık, rehabilitasyon, yardımcı cihaz ve destek hizmetlerinin sürekliliğinin gözetilmesini, iklim değişikliğinin engelli bireyler üzerindeki farklı etkilerinin dikkate alınmasını, Vakfın faaliyetlerinde doğal kaynakların sorumlu kullanılmasını ve çevresel etkinin azaltılmasını, kurumlar arası iş birliği ve toplumsal dayanıklılığın güçlendirilmesini amaçlar.

3. Kapsam

Bu Politika; Vakfın yönetim ve denetim organlarını, çalışanlarını, gönüllülerini, stajyerlerini, danışmanlarını, Vakıf adına görev yapan kişileri, hizmet sağlayıcılarını, tedarikçilerini ve proje ortaklarını ilgili görev ve sorumlulukları ölçüsünde kapsar.

Politika; Vakfın merkez, saha ve dijital ortamlarda yürüttüğü programları, projeleri, etkinlikleri, eğitim ve iletişim çalışmalarını, tedarik ve kaynak kullanımını, iş birliklerini ve afet hazırlığı çalışmalarını kapsar.

Engellilik veya destek gereksinimine ilişkin değerlendirmeler tanıya veya kalıp yargılara göre değil; kişinin beyanı, tercihi, koşulları, becerileri ve somut erişim ve destek gereksinimleri dikkate alınarak yapılır.

4. Temel İlkeler

İnsan onuru ve insan haklarına dayalı yaklaşım

Eşitlik ve ayrımcılık yasağı

Erişilebilirlik ve makul düzenleme

Bağımsızlık ve kişisel tercihe saygı

Engelli bireylerin anlamlı ve etkin katılımı

Zarar vermeme

Güvenlik ve mahremiyet

Erişilebilir bilgi ve iletişim

Kaynakların sorumlu kullanımı

Şeffaflık ve hesap verebilirlik

Kurumlar arası iş birliği

Öğrenme ve sürekli iyileştirme

5. Engellilik Kapsayıcı Afet Risklerinin Belirlenmesi

Afet riski yalnızca deprem, sel, yangın veya benzeri tehlikenin varlığıyla değerlendirilmez. Fiziksel çevrenin, ulaşımın, iletişimin, erken uyarı sistemlerinin, tahliye düzenlemelerinin ve hizmetlerin erişilebilir olmaması da engelli bireyler açısından riski artırabilir.

Risk değerlendirmeleri kişilerin bağımsızlığını azaltan varsayımlara değil, mümkün olduğunca doğrudan görüşlerine ve gerçek koşullara dayanır.

Hareketlilik ve fiziksel erişim

Görme ve yön bulma

İşitme ve iletişim

Bilişsel ve zihinsel engellilik

Psikososyal destek gereksinimleri

Süreğen hastalıklar

Düzenli ilaç kullanımı

Yardımcı cihaz ve yardımcı teknoloji kullanımı

Elektrikle çalışan tıbbi cihazlar

Destek kişisi veya bakım desteği

Rehber köpek ve benzeri destekler

6. Afet Risklerinin Azaltılması ve Hazırlık

Vakıf; deprem, sel, yangın, heyelan, aşırı hava olayları ve faaliyet gösterdiği bölgeyle ilişkili diğer risklere yönelik kendi hazırlık çalışmalarında erişilebilirliği esas alır.

Tahliye yolları, acil çıkışlar, toplanma alanları, yönlendirmeler ve acil durum bilgilendirmeleri erişilebilirlik açısından değerlendirilir.

Yalnızca sesli veya yalnızca görsel uyarıya bağlı kalınmaması gözetilir.

Çalışanların, gönüllülerin ve ilgili kişilerin acil durumlarda görev, iletişim ve yönlendirme düzenini bilmeleri sağlanır.

Uygulanabilir durumlarda hazırlık planları engelli bireylerin katılımıyla değerlendirilir; tatbikat veya masa başı uygulamalarında farklı erişim ve destek gereksinimleri dikkate alınır.

7. Erken Uyarı ve Erişilebilir Acil Durum İletişimi

Afet ve acil durum bilgisinin yalnızca mevcut olması yeterli değildir; bilginin farklı engel durumları bulunan kişiler tarafından zamanında algılanabilir, anlaşılabilir ve kullanılabilir olması esastır.

Acil durum iletişimde farklı iletişim yöntemlerinin birlikte kullanılmasına özen gösterilir.

Türk İşaret Dili

Altyazı ve yazılı mesaj

Işıkli veya titreşimli uyarılar

Sözlü yönlendirme

Ekran okuyucu uyumlu dijital içerik

Sesli betimleme

Yüksek okunabilirlik

Sade dil

Kolay okunur içerik

Kısa ve açık talimatlar

Görsel semboller

8. Tahliye, Barınma ve Temel Hizmetlere Erişim

Tahliye ve geçici barınma süreçlerinde engelli bireylerin bağımsızlığı, güvenliği ve kişisel tercihleri gözetilir.

Hareket kısıtlılığı bulunan kişiler açısından erişilebilir ulaşım, basamaksız tahliye, erişilebilir barınma, tuvalet ve hijyen düzenlemelerinin önemi dikkate alınır.

Afetlerden etkilenen engelli bireylerin ve yaşlıların gıda, temiz su, sanitasyon ve hijyen hizmetleri ile erişilebilir bilgiye diğer bireylerle eşit biçimde ulaşabilmesi bir hak meselesi olarak ele alınır.

Özürlüler Vakfı bu hizmetlerin tamamını doğrudan sağlayan bir kuruluş değildir. Vakıf; erişim engellerini görünür kılar, gerektiğinde uygun hizmetlere yönlendirme yapar, hak temelli savunuculuk yürütür ve ilgili kurumlarla iş birliği geliştirir.

9. Sağlık, Rehabilitasyon ve Destek Sürekliliği

Afetler sırasında yalnızca yaşamın korunması değil, kişinin bağımsızlığını ve günlük yaşamını sürdürebilmesi için gerekli desteklerin devamlılığı da önemlidir.

Düzenli ilaç, tedavi, rehabilitasyon, protez, ortez, işitme cihazı, tekerlekli sandalye, yardımcı teknoloji, tıbbi malzeme veya elektrikle çalışan tıbbi cihaz gereksinimi bulunan kişilerin ihtiyaçlarının kesintiye uğramasının yaratabileceği riskler dikkate alınır.

Vakıf bu ihtiyaçları görünür kılabilir, ilgili sağlık ve kamu kurumlarına yönlendirme yapabilir ve erişimin sağlanmasına yönelik savunuculuk ve iş birliği çalışmaları yürütebilir.

Vakıf tıbbi müdahale yetkisi üstlenmez.

10. Yardımcı Cihazlar, Destek Kişileri ve Rehber Köpekler

Acil ve kaçınılmaz bir güvenlik gerekçesi bulunmadıkça engelli bireyin tekerlekli sandalyesinden, bastonundan, protezinden, işitme cihazından, iletişim aracından veya diğer yardımcı cihazından ayrılmaması gözetilir.

Kişinin destek kişisi, bakım desteği veya rehber köpeğiyle ilişkisinin afet sırasında bağımsızlık ve güvenlik açısından taşıdığı önem dikkate alınır.

Yardımcı cihazların kaybolması, zarar görmesi veya kullanılamaz hâle gelmesinin kişinin güvenliği ve bağımsızlığı üzerindeki etkileri ilgili kurumlarla yürütülen yönlendirme ve savunuculuk çalışmalarında dikkate alınır.

11. İklim Değişikliği ve Uyum

Vakıf; iklim değişikliğinin engelli bireyler, yaşlılar, kronik hastalığı bulunan kişiler ve destek gereksinimi olan bireyler üzerinde farklı ve ağırlaşan etkiler yaratabileceğini kabul eder.

Aşırı sıcak, aşırı soğuk, sel, kuraklık, hava kalitesindeki bozulma ve benzeri iklim kaynaklı risklerin engelli bireylerin sağlık, hareketlilik, hizmetlere erişim ve bağımsız yaşam koşulları üzerindeki etkileri dikkate alınır.

Vakıf kendisini su yönetimi, gıda güvenliği veya iklim müdahalesinden sorumlu uzman kuruluş olarak tanımlamaz. Bu alanlardaki çalışmalarında engelli bireylerin haklarının, erişim gereksinimlerinin ve karar süreçlerine katılımının görünür olmasına katkı sunar.

12. Çevresel Sorumluluk ve Doğal Kaynaklar

Vakıf kendi faaliyetlerinin çevresel etkisini azaltmayı ve doğal kaynakları sorumlu kullanmayı amaçlar.

Çevresel hedefler erişilebilirlikten veya engelli bireylerin haklarından ödün verilmesine gerekçe oluşturamaz.

Gereksiz tüketimin azaltılması

Yeniden kullanım ve geri dönüşümün desteklenmesi

Kâğıt, su ve enerji tüketiminin azaltılması

Dayanıklı ve yeniden kullanılabilir seçeneklerin değerlendirilmesi

Etkinlik, ulaşım ve tedarik kararlarında çevresel etkinin mümkün olduğu ölçüde dikkate alınması

13. Engelli Bireylerin Katılımı ve Liderliği

Afetlere ilişkin kararların engelli bireyler olmadan alınmaması esastır.

Vakıf; engelli bireylerin ve temsilci kuruluşlarının yalnızca görüşüne başvurulun kişiler değil; risklerin belirlenmesi, hazırlık, erişilebilirlik çözümleri, eğitim, uygulama, izleme ve değerlendirme süreçlerine bilgi ve deneyimleriyle katkı sunan paydaşlar olmasını destekler.

Katılım erişilebilir ve anlamlı olmalı; yalnızca biçimsel danışma düzeyinde kalmamalıdır.

Engelli bireylerin afet hazırlığı konusunda sahip oldukları bilgi, deneyim ve çözüm önerileri kurumsal öğrenmenin bir parçası olarak değerlendirilir.

14. Toplumsal Dayanıklılık

Afetlere dayanıklılık yalnızca fiziksel yapıların güçlendirilmesinden ibaret değildir.

Erişilebilir hizmetler, doğru bilgiye ulaşabilme, toplumsal bağlar, karşılıklı destek, sağlık ve rehabilitasyon hizmetlerinin sürekliliği ve karar süreçlerine katılım da dayanıklılığın parçasıdır.

Vakıf; engelli bireylerin, yaşlıların, ailelerin, bakım verenlerin ve temsilci kuruluşların deneyimlerinin afet ve çevre çalışmalarına yön vermesini destekler.

15. Kurumsal Koordinasyon ve İş Birliği

Vakıf; AFAD, yerel yönetimler, ilgili kamu kurumları, sağlık kuruluşları, üniversiteler, meslek kuruluşları, özel sektör, engelli örgütleri, yaşlılık alanında çalışan kuruluşlar ve diğer sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği geliştirebilir.

İş birliklerinde görev ve yetkiler, erişilebilirlik, veri paylaşımı, güvenlik ve sorumluluklar mümkün olduğunca açık biçimde belirlenir.

Vakıf afet ve acil durum yönetiminde yetkili kamu kurumlarının görevlerini üstlenmez.

16. Etkinlik, Program ve Projelerde Afet Hazırlığı

Vakıf tarafından düzenlenen veya desteklenen etkinlik, program ve projelerde faaliyetin niteliğine ve mekâna uygun acil durum ve tahliye koşulları değerlendirilir.

Katılımcıların erişim ve destek gereksinimlerinin mümkün olduğunca önceden belirlenmesi; acil çıkışlar, toplanma alanları, iletişim yöntemleri ve sorumlu kişiler hakkında erişilebilir bilgilendirme yapılması gözetilir.

17. Satın Alma, Tedarik ve Kaynak Kullanımı

Satın alma ve hizmet alımlarında işin niteliğine uygun olduğu ölçüde çevresel etki ve erişilebilirlik değerlendirme ölçütleri arasında dikkate alınır.

Çevresel tercihlerin erişilebilirlik, güvenlik veya kişinin ihtiyaç duyduğu makul düzenlemeleri ortadan kaldırmasına izin verilmez.

Ayrıntılı mali ve tedarik kuralları Mali Yönetim Politikası kapsamında uygulanır.

18. Veri, Mahremiyet ve Güvenlik

Afet ve acil durum süreçlerinde sağlık, engellilik, destek ihtiyacı, iletişim bilgileri ve benzeri kişisel veriler yalnızca gerekli olduğu ölçüde işlenir ve yetkisiz erişime karşı korunur.

Afet koşulları kişilerin mahremiyet hakkını ortadan kaldırmaz.

Kişisel verilerin işlenmesi, paylaşılması, saklanması ve güvenliğine ilişkin işlemler Veri ve Dijital Güvenlik Politikası ve yürürlükteki mevzuat doğrultusunda yürütülür.

19. Gönüllüler ve Saha Görevlileri

Afet veya çevre faaliyetlerinde görev alan çalışanlar, gönüllüler ve diğer görevliler kendi görev ve yetki sınırlarını bilir.

Güvenlik, erişilebilir iletişim, mahremiyet, insan onuru ve zarar vermeme ilkelerine uyar.

Yetki veya uzmanlık gerektiren arama-kurtarma, sağlık müdahalesi veya benzeri görevleri üstlenmez; gerekli durumlarda yetkili kurumlara yönlendirme yapar.

20. Risklerin Bildirilmesi ve Acil Yönlendirme

Vakıf faaliyetleri, mekânları, etkinlikleri veya projeleriyle ilgili erişilebilirlik, çevresel risk, güvenlik eksikliği veya afet hazırlığı sorunu tespit eden kişiler durumu Vakfa bildirebilir.

Bir kişinin yaşamı, sağlığı veya güvenliği bakımından ciddi ve yakın tehlike bulunduğu öğrenilmesi hâlinde konu öncelikli değerlendirilir.

Vakfın görev ve yetki alanını aşan durumlarda ilgili kamu kurumlarına, acil yardım birimlerine veya sağlık kuruluşlarına yönlendirme yapılır.

Vakıf içindeki değerlendirme yetkili kamu kurumlarının müdahalesini geciktirecek şekilde yürütülemez.

Şikâyet veya hak ihlali niteliğindeki başvurular Kapsayıcı Geri Bildirim ve Yanıt Politikası kapsamında ele alınır.

21. Görev ve Sorumluluklar

Genel Kurul, Politikayı ve Politikada yapılacak değişiklikleri onaylar.

Yönetim Kurulu, Politikanın uygulanmasının gözetilmesinden, gerekli kurumsal kararların alınmasından, sorumlulukların belirlenmesinden ve uygun kaynakların planlanmasından sorumludur.

Program ve faaliyet sorumluları, afet hazırlığını, erişilebilirliği ve çevresel sorumluluğu planlama aşamasında dikkate alır.

Çalışanlar, gönüllüler ve Vakıf adına görev yapan kişiler, kendi görev alanlarında bu Politikaya uyar; erişilebilir ve güvenli uygulamaları gözetir ve tespit ettikleri riskleri bildirir.

22. Eğitim, İzleme ve Öğrenme

Vakıf, görev ve faaliyetlerin niteliğine göre çalışan ve gönüllülere afet hazırlığı, erişilebilirlik, çevresel sorumluluk ve güvenli uygulamalar konusunda gerekli bilgilendirmeyi yapar.

Afet veya tatbikat sonrasında ortaya çıkan deneyimler, erişilebilirlik sorunları ve geliştirme önerileri sonraki planlamalara yansıtılır.

Politika her yıl Kasım ayında gözden geçirilir. Mevzuatta, afet risklerinde, çevresel koşullarda veya Vakfın faaliyetlerinde önemli değişiklik meydana gelmesi hâlinde yıllık gözden geçirme tarihi beklenmeden değerlendirme yapılabilir.

Erişilebilir hazırlık planları
Eğitim ve tatbikatlar
Erişilebilir iletişim uygulamaları
Tespit edilen erişim engelleri
Yapılan iyileştirmeler
Kurumlar arası iş birlikleri

23. Hukuki, Ulusal ve Uluslararası Dayanaklar

Bu Politika; afet, çevre, erişilebilirlik, güvenlik ve kişisel verilerin korunmasına ilişkin yürürlükteki ilgili mevzuat çerçevesinde uygulanır.

Uluslararası standartlar ve iyi uygulamalar, Türk hukukuyla uyumlu oldukları ve Vakfın yapısına uygulanabildikleri ölçüde dikkate alınır; yürürlükteki ulusal mevzuatın yerine geçmez.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası

5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun

5902 sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı ile İlgili Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun

7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu

Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme

Sendai Afet Risklerinin Azaltılması Çerçevesi 2015–2030

24. Bağlantılı Politikalar

Bu Politika aşağıdaki Özürlüler Vakfı politikalarıyla birlikte uygulanır:

Ayrımcılıkla Mücadele ve Cinsiyet Eşitliği Politikası

Erişilebilirlik Politikası

Koruma Politikası

Kapsayıcı Geri Bildirim ve Yanıt Politikası

Veri ve Dijital Güvenlik Politikası

Mali Yönetim Politikası

Medya Etiği Politikası

Gönüllülük Politikası

25. Yürürlük ve Gözden Geçirme

Bu Politika, Özürlüler Vakfı Genel Kurulu tarafından 5 Kasım 2023 tarihinde onaylanmış ve 6 Şubat 2024 tarihinde, 6 Şubat depremlerinin birinci yıl dönümünde yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Politika her yıl Kasım ayında gözden geçirilir. Mevzuatta, Vakfın kurumsal yapısında veya uygulama ihtiyaçlarında önemli bir değişiklik meydana gelmesi hâlinde olağan gözden geçirme dönemi beklenmeden yeniden değerlendirilebilir.

Politikanın uygulanmasından Özürlüler Vakfı Yönetim Kurulu sorumludur. Politika, Vakfın internet sitesinde yayımlanır ve kapsamındaki kişilerin erişimine sunulur.

Politikada yapılacak değişiklikler Genel Kurulun onayıyla yürürlüğe girer.